

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în laștrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 an 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se plătescu pe serie séu linia, cu litere merunte garondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 3.

Sibiu, 7/19 Ianuaru 1878.

Anulu I.

Banci rurali.

II. Dupa-ce premiseramu în Nr. 2 unele notiuni fugitive despre necesitatea bancilor rurali, ne tienemu de datori'a noastră a trage cea mai de aproape luare-aminte a lectoriloru nostrii cătra acelu proiectu de statute, despre care atinseramu ceva în Nr. 1. Acela pórta titlulu:

Statutele reuniunei hipotecarie generale a proprietariloru mici din Ungari'a și a societatiiloru agricole de anticipatiune, confederate cu aceea.*)

Ani întregi au discutat diariile magiare acestu proiectu; importanti'a lui și bine întielesulu interesu alu fia-carui din noi cere, că se ne ocupamu și noi de elu macaru câteva dile. Vom face acésta cu atātu mai virtosu, că acelea statute pe langa ce sunt lungi, coprinse în 269 §§-i, apoi și sunt dupa a noastră parere prea multu complicate, pe alocurea până la pedanteria. Și cu tóte acestea, ele puse odata în activitate, voru avea de siguru mare influentia asupra afaceriloru noastre economice, precumu la prim'a vedere nu ar crede nimeni. Unu estrasu, de și prea scurtu, din statute, ne va convinge despre acestu adevéru.

Proprietariu mici se capete bani imprumutu. Se vedemu pe ce cali și cu ce conditiuni propuse de cei 36 subscribenti, între carii vedemu și 6 grafi, 1 baronu, 2 archierei romani, mai multi alti proprietari mari, cumu și ómeni cá Türr, Klapka, Bitto, Wahrmann, Kerkápolyi, Iokai, Moritz, Somsich, Falk etc. etc.

Scopulu reuniunei este, că spre a inainta cultur'a pamentului, se li se midiolocéscu proprietariloru mici (sateniloru) creditu. Cumu? Prin aceea, că ei se formeie între sinesi consortiuri (tovarosii), se stea buni (chezasi) unii pentru altii, se dea și ei bani la fondu séu la banc'a loru, se ia și imprumutu totu pe garanti'a consortiului. Mai pe romanesce: Locuitorii fia-carei comune se adune sume de bani la o cassa comuna, din care apoi se ia bani imprumutu, fia-care pre cătu creditu póte se aiba, pe langa conditiunile ce se voru vedea mai la vale. (§. 1).

Residenti'a centrale a bancei se fia în B.-Pesta, cá mama a toturorun reuniuniloru particulare din tóte tierile corónei ungueresci. (§. 2).

Publicatiunile reuniunei se facu numai în fói'a oficiala din B.-Pesta, și limb'a sa de manipuliune este esclusivu (kizárolag) cea magiara. (§. 6—7).

Asia dara miile de comune curatu romanesci séu curatu croatice ori serbesci etc. voindu a infintia societati séu consortiuri de imprumutari ori simplu hipotecarie, séu și de asia numite anticipatiuni, de și nu cunósce nimeni limb'a magiara, totusi manipuliunea intréga se o póte numai în limb'a statului, cu protocéle, contabilitate și corespondentie magiare. Cu alte cuvinte, comunitatile nemagiare se nu póta infintia consortiuri.

Membrii reuniunei sunt séu fundatori séu ordinari. Fundatori sunt carii depunu la fondulu de reserva celu pucinu câte 500 fl. în bani ori în obligatiuni. (§. 9).

Se crede că și statulu va participa cá fundatoru cu 500000 fl. (§. 15).

La fondu se iau și bani imprumutu și în depositu. Se tragu și prisósele dela reuniunile filiali la cass'a centrale în B.-Pesta. (§. 23).

Reuniunea garantédia cu tóta averea sa, chiaru și cu fondulu de reserva și cu datoriile active câte va avea. (§. 24).

Organele administrative ale reuniunei sunt asia de multe, în cătu este fórté anevoia a ficsa cerculu loru de activitate. Acelea sunt adeca: 1) Consiliulu fundatoriloru. 2) Adunarea generale a reuniunei. 3) Presidiulu. 4) Comisiunea de controlu (supraveghiare). 5) Consiliulu administrativu și 6) Comisiunile administrative ale reuniuniloru confederate. (§. 25).

Multe statute veduramu în viéti'a noastră;

dara unu apparatusu asia de pomposu și complicatu este din cele mai rari și abia pricepute. 25 de §§-i ai statuteloru se ocupa numai cu definirea și delimitarea agendelor fia-carui organu administrativu, adeca li se dau instructiuni din greu; candu colo, continuandu cu lectur'a statuteloru, mai afli în trensele întreitu pe atâtea regulamente.

De aci încolo trecemu de a dreptulu la Capu VII. alu acestoru statute ungueresci, care tractédia despre Imprumuturi hipotecarie cu amortisatiune, adeca tocma asia, precumu ar trebui se dorimu cu totii noi pentru poporulu tieranu, care voiesce se'si castige pamentu mai multu, se'si faca casa mai buna, grajdu bunu la vite și se'si inplínéscu alte lipse mari a le familiei. Se vedemu dara, cu ce conditiuni va da reuniunea ungueresca imprumuturi cu amortisatiune. Cele esentiale sunt:

Numai la membrii reuniunei se dau imprumuturi dela acelu institutu. Dara nici la aceia nu se dau în bani amblatori, fia de metallu, fia de charteia, ci numai în asia numite Obligatiuni hipotecarie (Pfandbriefe, Záloglevelek), care'si voru avea cursulu loru la bursa, și apoi tu ai se alergi cu ele, se le vendi cuiva dupa cursulu dilei, adeca se apuci éra pe mani de speculanti. Imprumutulu se dá: a) pe proprietate de pamentu trecuta în catastru și în cartea de proprietati (Grundbuch, Telekkönyv); b) pe locuri de via în regiunile cunoscuté cá productive de vinatie, care intra în comérciu. Reuniunea nu dá imprumutu hipotecariu mai micu de 200 fl. v. a. Cei carii n'au hipoteca de ajunsu, se insociescu atāti la unu imprumutu, cătu au hipoteca, se obliga firesce în modu solidariu și apoi inpartu sum'a imprumutata în proportiunea hipotecei. Imprumutulu ce se dá, nu póte fi mai mare decâtu este valórea diumetate a mosiei zalogite, adeca 50%; dara pe locuri de via se dá numai 1/4 adeca 25% din valórea intréga. (54 până 59).

Dara cumu se afla valórea (prețulu) unei mosii, pe care vrei se o zalogesci, se'ti iai bani imprumutu? Regul'a introdusa prin acestea statute este, că contributiunea curata de pamentu (foncier'a, fóra aruncatori) se ia insutita și venitulú catastrale îndouediecitu, acela este prețulu întregu alu mosiei, alu proprietáției. Dupace inse scimu cu totii, cumu stámu în tierile acestea atātu cu conscriptiunea dariloru, cătu și cu nefericitulú catastru, în statute se reserva dreptulu atātu reuniunei cătu și partiloru alergátorie dupa imprumuturi, cá se céra prețuinea mosiiloru în tóta form'a, judecátorese, prin prețuitori jurati; cu alte cuvinte, se cheltúéscu cu comisiunile prețuitorie o parte bunicica din imprumutulu luat.

Se mai prevediú inca și altu midilocu de a se afla valórea proprietatiiloru, adeca prețuiriile de vendiare, cumu se dicu peritória, și arendelesitate în cutare districtu séu regiune a tieriei. (§. 60).

Dara mai sunt și alte conditiuni, respective pedece, preste care trebuie se tréca imprumutatoriulu. Elu trebuie se se róge în scrisu pentru imprumutu. Acésta este bine asia, spre a se evita multe misieli. Dara cá se póta cere imprumutulu, Comisiunea administrativa a reuniunei filiale are se adevéresca despre densulu: a) cá recurentele este bunu economu și cá are lipsa de bani imprumutati numai în interesulu economiei sale; b) cá persón'a sa, relatiunile și viéti'a sa regulata, iubirea sa de ordine și sirginti'a sa garantédia pentru platirea datoriei; c) cá mosi'a ce voiesce a o hipoteca (zalogi) este de calitate asia de buna, în cătu dupa impregiarile locali sum'a imprumutata totdeauna s'ar pótea scóte din vendiarea ei. (§. 61).

Vede ori-cine, că acestea conditiuni potu se dea locu la multe denegari arbitrare, mai alesu între impregiarile în care se afla locuitorii pe la noi, unde simpathiile și antipathiile nationali, adesea și confesionali, mai jóca rola fórté importanta.

Imprumuturi mai mici cá de 1000 fl. póte acorda consortiulu locale sub respunderea sa; imprumutatoriulu inse totu nu póte lua nimicu la

mana, ci mai antaiu comisiunea locale administrativa trebuie se submita la directiunea centrale din B.-Pesta cererea omului cu tóte documentele spre revisiune, și numai dupa-ce s'au cercetatu și incuviintiatu de acolo, i se dá obligatiunea hipotecaria, adeca dupa câteva septemani, și chiaru atunci numai dupa implinirea inca și altoru formalitati, specificate în §. 63 asia, în cătu noue ni se pare, cá prea pucini economi și profesionisti isi voru ajunge scopulu fára ajutoriulu vreunui advocatu.

Imprumuturi dela 1000 fl. în susu nu póte acorda nici o directiune séu administratiune de reuniuni filiali, ci chiaru și candu unele au bani de ajunsu, trebuie se céra imediatu dela administratiunea centrala din B.-Pesta, unde apoi cererile respective se cercetédia în siedintia inchisa. În casu de a se denega imprumutulu, administratiunea centrale nu este obligata se arate cauzele denegarei, și asia recurentele se duce p'aci încolo cu budiele imfláte.

În §. 69 se coprinde 15 puncte séu conditiuni, care au se între în obligatiunea ce va subscrie debitorulu; între acelea este și descriptiunea exacta a mosiei séu realitatiei, modulu platirei la cass'a centrala, déca acésta nu se va îndura se acórdé acestu privilegiu și altoru casse; îndatorirea, cá în casu de a nu plati regulatu interesele, se dea și la acestea interese, inca și glóba (birság); mai încolo, se plătescu tóte spesele intabularéi cu timbre cu totu; dela interesele capitalului luat imprumutu, va plati și contributiune la statulu, cá asia institutulú se nu pérda nimicu din ele; éra pentru casuri în care s'ar esca procesu între debitoru și reuniune, elu se supune din capulu locului la tribunalulu ce'si va alege insasi reuniunea, anume la celu din B.-Pesta, unde procedur'a va fi sumaria, și debitorulu lipsitu de dreptulu de a poté apella, ori a cere nullitate, séu ori-ce altu remediulu juridicu. Cu alte cuvinte, datorii de acestea contrase dela reuniunea séu banc'a numita a proprietariloru mici, voru fi considerate și tractate mai multu cá datorii cambiali (Wechselschulden). Fórté buna și salutaria este administratiunea prompta a justitiei; dara apoi vai de locuitorii tierani, carii nu pricepu nimicu din lucruri de acestea, și de trei ori vai acelora, carii nu pricepu nimicu din limb'a administrativa a bancei.

(Va urma).

Ungari'a. Marea cestiune a innoirei pactului dualisticu între Cis- și Transilaitani'a se mai afla totu în confusiunea de inainte. Starea provisorie se prelungi până în 31. Martiu. Ministrii éra alérga la Vien'a și inapoi. Câteva cestiuni fórté grele nu se potu regula de locu. Asia numit'a Quota, adeca care parte cătu se dea la tesaurulu comunu alu monarhiei, se incurcá și mai greu prin alte cestiuni care stau alaturea, cumu este detori'a vechia de 80 milióné, a se plati bancei nationale, la care inse unguenii nu voru a participa nimicu, ci respundu austriaciloru, cá ei o facusera, ei se-o și plătescu. Nici chiaru cestiunea bancei comune nu este regulata deplinu. Una din diferentiele cele mai mari și ametitórie curge asupra tarifelor de vami. Caus'a certeii în acestu punctu se esplica usioru. Austriacii pretindu tarifa protectionista, adeca vama mare de importu, pentru cá manufacturele și fabricatele lor se remana aparate de prea marea concurentia straina. Din contra unguenii cá simplii agricultori ceru acésta concurentia, pentru-cá se póta cumpara fabricate straine cătu mai eftine și se nu le pese de austriaci. Asupra vamei pe cafea și petroleu curgu disputele cu anulu. Multi insistu aci pentru vama mare, din cauza cumu se dice, cá ei considera cafeo'a cá beutura de luxu, ceea ce nu mai este*), éra petroleulu cá facundu concurentia prea mare seului, cerei, stearinei; dara cea mai adevérita cauza se afla multu mai usioru în deficitelú infricosiate de dieci de milióné, care în ambele parti ale

*) A »Magyar» kis birtokosok országos földhitel egyesülete, és a vele szövetségben álló mezőgazdasági elöleg-egyletek szabályai.

*) Pentru cei din pustele Ungariei, carii beu deminéti'a vinarsu cătranitu și manca la slanina ranceda, cafeo'a firesce cá e luxu.

monarhiei aparau si pe anulu acesta cá si nisce balauri cumpliti cu gutleju de crocodilu, de care ori-cátu vrei se fugi, nu poti scapa.

Pre-candu inganfatulu „P. Lloyd“ si dolfanulu „P. Napló“ mustra aspru pe ministrii si pe parlamentu, cá de ce nu se impaca odata, pâna a nu cutriera si pe acésta monarchia cestiunea orientala cu tóte furile sale, in sinulu tieriei lucra multime de ómeni spre resturnarea ministeriului Tisza.

In acelasi timp Croatia se afla éra si in fermentatiune estraordinaria din câteva cause de mare importantia, unele vechi, altele noue. Ele merita cá se le cunósca tóta lumea. Popórale monarchiei, cunoscute sub nume de Slavi meridionali si totuodata sub nume speciali de Croati si Serbi, locuescu pe unu teritoriu in care li se recunósce dreptulu loru istoricu si — de voia de nevoia, unu gradu maricelu de autonomia politica provinciale, cu administratiune si justitia, cu departamentu de culte si instructiune, cu budgetu propriu. Acelu teritoriu pórtá numele lungu destulu, de Regatu trei-unitu Croati'a, Slavoni'a, Dalmati'a, care inse nu corespunde la realitate; cá-ci Dalmati'a este incorporata de ani 77 la Cislaitani'a in urmarea tractatelor de pace inchiaiete cu Napoleon I.; asia numit'a Granitia militaria serbo-croatica cu mai multu de 1 milionu si 200.000 de suflete, nici pâna astadi nu e reintrupata la „Regatulul trei-unitu“, de si li s'a promis de nenumerate-ori; pentru cetatea si portulu Fiume dissensiunea intre Croati'a si Ungari'a datédia de pre la anulu 1840, fiindu-cá ambele popóra tienu dreptu exclusivu la elu; in fine una parte a Croatiei proprie remasese la turci totu in urm'a tractatelor de pace. Croatii pretindu restitutiunea si redintegrare perfecta, cá totu ce este serbo-croatu dincóce de Dunare, de Sav'a si Drav'a, de cátra Turci'a européna, se fia incorporatu la Regatulul trei-unitu, cá se formiede intre marginile monarchiei unu statu cá de 3½ miliónu, homogenu nationale, unde adeca unitatea politica se coincide cu cea nationale, buna-óra cá in Romani'a, in Franci'a, Spani'a, Portugali'a, Germani'a (parte mare). Ungurenii din contra, sunt adversari inversiunati ai acelu planu si facu totu ce potu spre a'lu paralisa. Mai alesu din acésta cauza se oppunu ei din resputeri si la planulu de a incorpora provinci'a Bosni'a la monarchia, din cauza cá mai tóta populatiunea Bosniei este slava. Din acestea cause urgi'a si inversiunarea intre Ungureni si Croati ajunse in timpulu din urma la gradu asia de mare, cátu insusi Monarhulu se vedíu indemnatu a impune dietei croatice tacere prin unu prea-inaltu rescriptu, la care se dete deunadi lectura in siedintia publica. Simburele rescriptului este, cá Croatiei nu i se taia de locu sperantiele, i se comanda inse asteptare, cá nu acuma este timpulu. De atunci inse Gubernulu Croatiei cu banu cu totu este espusu la atacuri violente ale opositiunei, ba chiaru si unii deputati gubernementali se intórsera asupra gubernului. Totu in acestea dile se notifica din capital'a Agram, cá deputatii croati cáti mergu in puterea pactului croato-ungurescu la diet'a Ungariei, cá la unu parlamentu centrale alu tieriloru corónei ungueresci, indata dupa nou'a regulare a pactului dualisticu tale quale, se voru retrage pentru totudeauna la vetrele loru cu atátu mai virtosu, cá unguerenii si-aru fi pusu pitiorulu in pragu, de a taia preste unu milionu din budgetulu Croatiei.

Una alta cauza fórte seriósá de iritatie dau unguerenii croatiloru cu limb'a magiara, pe care se incérca a o víri si in Croati'a chiaru cu calcarea pactului. Mai de curendu, fiindu vorb'a de espositiunea dela Parisu, ce se va deschide in a. c., magiarii decisera a da si la obiectele de espositiune din Croati'a etiquette si inscriptiuni magiare. Atunci croatii catraniti respunsera, cá sub acésta conditiune nu voru trimite nici-unu obiectu la Parisu; ei isi au limb'a loru nationala, destulu de cultivata, voiescu a esi in concurenti'a popóraloru lumei cu limb'a loru si nicidemnu cu cea magiara; éra spre a se intielege cu Europ'a, acolo este limb'a francesá, limba aprópe universale.

Activitatea opositiunei din Bohemi'a arunca asemenea mari dificultati in calea noului pactu dualisticu; despre acésta inse alta-data.

Aradu. Unu circulariu archiereescu indreptatu „cátra oficiele protopresbiteriali si cátra clerulu parochiale din acele parti a diecesei Aradului, ce cadu in comitatele Aradu, Bichisiu, Cianadu si Bihoru“, dispune, cá in dío'a de 13/25 Ianuariu, care este aniversari'a mortiei fericitei femei Elena Ghiba Birta din Aradu, se se tiena parastase solemne pentru sufletulu densei si alu sfatuitorului

ei Ioanu Popoviciu. Caus'a si indemnulu la implinirea acestei datorintie sacre se descrie in acelasu cerculariu, ce se vede publicatu in Fói'a „Beseric'a si Scóla“ Nr. 1 din 1/13 Ianuariu a. c., precumu urmédia:

„In 13/25 ale lunei viitorie Ianuariu se voru implini 14 ani, de candu a incetatu din viétia o femeia, pe care binecuentandu-o Dumnedieu cu unu sufletu nobilu si cu o avere frumósá, sfatuíta si indemnata de unu fiu demnu alu bisericei nóstre, tóta averea ei de preste 100000 fl. au inchinat'o spre scopuri de binefacere, intre care loculu primu lu-ocupa o fundatiune de 48000 fl. v. a. intemeiata pentru stipendiarea a 12 studenti seráci de religiunea nóstra, din comitatele: Aradu, Bichisiu, Cianadu si Bihoru.

Femei'a, care a intemeiatu acésta fundatiune, a fostu fericit'a Elen'a Ghiba Birta din Aradu, care prin infintiarea acestei fundatiuni, cunoscute sub numire de „Fundatiunea Elen'a Ghiba Birta“, a sciutu a-si eternisá numele intr'unu modu asia maretiu, éra barbatulu carele a condus'o la fapte asia nobile, a fostu fericitulu Ioanu Popoviciu, pe atunci advocatu si directoru alu preparandiei nóstre din Aradu. Ambii acesti'a — cum se vede — au avutu fericit'a intentiune de a scóte la lumina multe talente ale tinerimei nóstre, ce din caus'a lipsei remanéu ingropate si nefructifere.

De si lasamentulu fericitei Elen'a Ghiba Birta, si cu elu si fundatiunea nóstra de 48.000 fl. v. a. dela 1864. in cóce a trecut prin multe fase; totusi in fine cu ajutorulu lui Dumnedieu totu s'a realizatu, si in lun'a lui Augustu a anului acestuia, fundatiunea acést'a de 48.000 fl. v. a. cu unu adausu de 3105 fl. 15 cr. preste totu in suma de 51.105 fl. 15 cr. v. a. ajunse definitivu in manile si sub ingrigirea comitetului nostru fundationalu, carele la inceputulu acestui anu scolasticu o si puse in activitate, impartindu cele 12 stipendie de câte 200 fl. v. a. prescrie prin testamentu, la 12 tineri de ai nostri de cea mai buna sperantia.

Dupa-ce dar acuma fundatiunea acést'a de multu dorita a devenitu in manile nóstre, si prin noi in activitate: credemu de a nóstra detoria, ca — si pana candu voru deveni in stare insii tinerii stipendiatu se-si manifesteze recunoscinti'a loru cátra fericit'a fundatóre, — se indeplinu noi acést'a etc. etc.“

Cu acésta ocaziune unii amici ne mai reflectédia inca si la alte progrese demne de tóta atentiunea, cáte se mai facura de pucini ani incóce in diecesea Aradului, precumu de es., cá inainte de acésta lipsia ori-ce edificiu pentru alumni dela cursurile de theologia, in cátu prelegerile se tienea in case inchiriate, candu in un'a, candu in alt'a; edificiu scólei pedagogice era atátu de ruinatu, in cátu gubernulu amerintiase, cá de nu se va repara conformu legii, ilu va inchide. Astadi diecesea are edificiu seu nou pedagogicu si theologicu, precumu si locuinte pentru profesori. Institutulu insusi alu preparandiei (pedagogicu) trecu prin mari reforme, si in locu de trei cá mai inainte, are acumu siese profesori, precumu nu mai are altulu romanescu in monarchia. Dara diecesea aceea se mai bucura si de unu internatu pentru vreo 50 de elevi, carii au viptu si locuinta gratis, pre candu inainte nu era nici vorba de o binefacere cá acésta. Mai are si 20 de stipendie (burse), de care inainte numai cu trei ani era unulu. Fondurile diecesei se afla asemenea in buna regula.

Processulu Miletics.

Prim'a di de pertractare.

(?) Curtea judecatorésca e compusa din cons. reg. L. de Bogisich, cá presied., Dr. Laszy, referent, St. Frenreiss, protocolistu si Dr. Grevay ca notariu. Acusatoru viceprocurorulu de statu Dr. Bókh, aperiatoru Dr. Polit.

Din partea curtii judecatorésce sunt invitati 12 martori: G. Rankovics din Kis-Zombor, I. Timarcsevics din Belgradu, Corn. Ioannovics din Neusatz, V. Lujanovics din Chichinda, P. Vidak din Chichinda, V. Jajko Majinszky din Chichinda, Th. Stefanovics din Vien'a, T. Gorgyevics, D. Bassanszky si N. Zega din Belgradu, A. Bende si Ign. Szabadkay din Csurog.

La dorinti'a aperiatorului sunt invitati 14 martori. La intrebarile facute in limb'a magiara, Dr. Miletics respunde in limb'a germana. Densulu declara, ca e de 52 ani, nascutu la Mosorin in Graniti'a militara; a mai avutu unu processu de pressa, pentru care a fostu condamnatu la inchisóre de unu anu. Miletics e advocatu, jurnalistu si deputatu dietalu.

Dr. Bókh cetesce acus'a pe scurtu. In aceea se dice: de candu cu restaurarea ideiei de statu magiaru, intre nesuintiele si agitatiunile ivite contr'a acestei idei de statu, Miletics si „Zastava“ lui isi au partea capitala. Miletics si intregu cerculu, alu carui centru éra elu, au atítiatu in poporulu serbu ura si dusimania in contra constitutiunei si a integritáti statului.

Dup'acést'a se chiama inainte martorulu G. Rankovics. Acest'a spune ca pe la inceputulu lui Iuniu 1876 Dr. Miletics ar fi ténutu o cuventare in odai'a Nr. 9 din otelulu „regele serbescu“ fiindu de facia: Szvetoslav Cassapinovics, Vranynesevics, S. Popovics, Axentievics, L. Kostics si altii. In cuventarea ast'a descoperi Miletics, ca in Banatu, Bacska si in graniti'a militara s'ar' affá 20—30000 voluntari gata a ajutá pe serbi in resbelulu contra Turciei, si cá trecerea in Serbi'a se nu fia impiedecata, la prim'a detunatura, se va provocá in Ungari'a o rescóla; Bani si arme va da Serbi'a; d'altmintrea in casu de linsa si

in tiéra sunt destule arme. Todu-odata Miletics puse celoru presentu la inima, cá se lucre si densii, prin agentii loru in directiunea acést'a, cá-ci de va invinge Serbi'a, ea va tinde mana de ajutoriu, cá si serbi de pe teritoriulu magiaru se scape de „mongoli si de stirpitorii de Serbi.“ In modulu acést'a Banatulu, Bacska si Sirmi'a se voru poté unu cu Serbi'a sub principiele Milanu si voru formá unu regatu serbescu. Miletics aminti mai departe, ca preuti teneri, invetiatorii, notarii si tota junimea din partile numite se nesuesca a sumutiá poporulu pentru resculare si a'lu scapa de inamicii sei cei mai mari, de unguri. Rankovics spune, cá Miletics a ténutu cuventarea asta in forma de toastu, si ca cei presentu (cam 20 la numeru) ii applaudara si ii promisera a lucra amesuratu provocárii lui. Mai de parte amintesce in fassiunea sa, ca in Serbia in genere s'a latitu faim'a, ca in ténutulu Ungariei va erumpe o rescóla intre serbi, si ca acést'a se astépta pe fia-care momentu, si mai departe ca Banatulu si Bacska, unite cu Serbi'a voru forma sub Milanu unu regatu serbescu. Cu ocaziunea cuventárii s'au numitu si cetátile, in cari avea se erumpa mai antáiu rescóla, adeca Mitroviti'a, Rum'a, Neusatz, Vucovar, Essegg, Chichind'a mare, Beckerek-ulu mare, Versietulu, Panciova, si Biserica alba. In fine adauge Rankovics, ca omladin'a isi are in tóte satele si cetátile pe agentii sei, a carorlu tema este a castiga poporulu pentru scopurile omladinei si a'lu impintina pentru rescóla.

Presiedintele: Cine au fostu agentii acesti-a? Rankovics: Mai toti martorii presentu aici.

Dr. Laszy: Agentii amintiti de dta au recrutatu ei ómeni si in fapta? — Rankovics: De siguru, eu cunoseam dupa locuinta pe fia-care voluntariu venitu din Ungari'a. Agentii impartira intre recrutati 30000 galbini capetati de la regimulu serbescu.

La intrebarile aperiatorului, ce infacisare avea odai'a cestiunata Nr. 9, martorulu nu respunde directe; elu dise, ca nu 'si mai aduce aminte.

Procurorulu Dr. Bókh: In toastulu acél'a amintitu-s'a rescóla din Ungari'a numai in trecatu séu ca scopu de agitatie? — Rankovics: Asupra rescólei s'au vorbitu in detaiu, si tóte cele necesarie pentru acést'a s'au satoritu in modu meritoriu.

Presied. (catra acusat): Ce ai de observatu la fassiunea martorului acestui-a? — Dr. Miletics: La aceste pocii respunde numai cu iritatie. Pe Rankovics nu l'am vedíutu nici-odata; elu me cunósce póte de candu am candidat de deputatu in Chichind'a. In otelulu de la „regele serbescu“, pe tempulu petrecerei mele de atunci in Belgradu, afara de o singura dáta, candu am beutu acolo diu'a o sticla de bere, n'am intratu in elu. Tóta fassiunea lui Rankovics este fantasia si scornitura! Eu voiu produce contra-dovedi, parte de natura obiectiva, ca adeca Rankovics aduce cá adeveru imposibilitati, parte subiective, cari ingreunéza neadeverulu fassiunatu de martorulu.

Presied. Te facu atentu, ca fassiunea lui Rankovics se intaresce prin cea a lui Timarcsevics. — Dr. Miletics: Se va vedé.

Presied. Care a fostu scopulu caletoriei dtale la Belgradu?

Dr. Miletics. Cá publicistu si redactoru alu „Zastavei“ si cá ablegatu dietalu magiaru, am mersu la Belgradu cá se am informatiuni sigure in acelu tempu de fierbere, inainte de erumperea resbelului. Pe langa acést'a am avutu de regulatu acolo nisce afaceri de avere a le unei cumnate de ale mele. De altmintrea n'am cugetatu, ca e o crima a caletorii la Belgradu. Numai in seclulu 16 séu 17 s'a intemplat, ca s'a condamnatu Bruno, fiindu c'a petrecutu in Londonu si Geneva. Mi-va fi fostu iertatu si mie se mergu la Belgradu, unde mergeau pe atunci jurnalisti din tóte tierie.

Martorulu St. Popoviciu din Tovarnik in Syrmia, jurnalistu si deputatu la diet'a din Agramu, adeveratu c'a fostu in maiu 1876 la Belgradu, dar nu s'a intelnitu cu Dr. Miletics.

Presied. Sciutu-ai, de ce petrece Dr. Miletics in Belgradu? — Popovics: Am auditu din altii, cá cu scopu d'a se orienta in diaristica. — Presiedintele spune apoi martorului, ca Rankovics l'ar fi vedíutu in conventicululu, in care Dr. Miletics a ténutu vorbirea pentru care este incriminatu. Martorulu néga acést'a cu deseversire si adauge, ca densulu nu scie déca ceilalti amintiti de Rankovics au luat parte la vr'unu astfelu de conventiculu; specialu, Kostics se affá pe atunci in Cetinje.

Dup'acestea se cetesce fassiunea martorului M. Axentievics din Essegg. Martorulu a cunoscutu pe Dr. Miletics in congressulu bisericescu serbescu. Acest'a, candu i-a comunicatu judele inquisitoru din Agramu, ca este acusat de Rankovics, cár fi luat parte cu Dr. Miletics la conventicululu incriminatu, dise, provocandu-se la o corespondentia din „Deutsche Zeitung“, ca Rankovics este unu omu de nimic'a, care lucra in Belgradu cá spionu in contra celoru mai fideli cetatieni austriaci.

Se dá apoi cetire fassiunei comerciantului Stefanu Vranesevics din Panciova. Si acestu martoru, care facu cu Kaszapinovics o caletoria de placere la Belgradu, néga marturisirea lui Rankovics, c'ar fi fostu de facia la cuventarea lui Miletics. Elu, dise, a pranditu numai odata cu Miletics, la „cetatea Parisu.“

Asemene afirma martorii Bajanszky si Nica Zégg, cá spusele lui Rankovics nu sunt adeverate.

Se cetesce fassiunea croitorului I. Timarcsevics din Belgradu, care e inruditu pe departe cu Rankovics. La 13 Augustu 1876 acést'a marturisí cu juramentu inaintea tribunalulu din Beckereculu-mare, ca ar fi fostu facia la cuventarea ténutu de Miletics in otelulu de la „regele Serbiei“, in cari cuventare Miletics aminti ca Serbiei si spre a succéde acést'a, elu si fiacare serbu, adeveratu, voru lucra din tóte poterile. Martorulu fassiunéza mai departe, ca in urm'a cuventárii lui Miletics in totu Belgradulu se latise faim'a, ca intre serbi din Ungari'a va erumpe o rescóla.

Dupa acést'a se dá apoi cetire la unu alu doile pro-

ocol de fassiune, prin care totu acestu martoru, inaintea tribunalului din Belgradu, fassiunea ca nu cunosce de eu pe Miletics. Elu dice, ca pe la finele lui Iuniu, Rancovics, intr'o epistola insarcinata cu 20 fl., i-ar fi scrisu prin o rudenia comuna, că se vîna cătu mai inrabla la Becicherecu „unde ilu astépta unu norocu mare.“ Ajunsu aici fu condusu la tribunalu, unde fu silitu a face fassiunea de susu, fiindu amenintiatu de Rancovics, a la din contra nu voru scapá nici unulu cu viéti'a. Elu subscrise fassiunea contra voiei sale si éra capetá le la Rancovics 20 fl. Dupa reintórcere descoperi totu acurulu siefului politiei, Turzacovics.

Rancovics declara, ca fassiunea a dóu'a e cu totul falsa. (Va urmá.)

Sibiiu 6/18 Ian. (Starea invetiamentului in Comitatulu Sibiiului). Dintre afacerile municipali căte se pertractara in dilele trecute atátu in adunare generale, cătu si in siedintiele comisiei (consiliului) administrative, ne interesá multu unu raportu generale de preste anu alu d-lui inspectoru de scóle. Din cifrele instructive ale aceluia scótemu aci pentru lipsa de spatiu numai urmatóriele. In teritoriulu acestui comitatu ce se intinde pe 52⁶⁸/₁₀₀ miliarie patrate, au fostu in a. 1876/7 prunci de scóla intre 6 si 12 ani 13930, intre 13 si 15 ani 6074; suma: 20004. Din acestia cercetara scólele 16524 adeca 80%, éra dupa sexu 9518 baiati si 7006 fetitie. 5215 baiati si baiate n'au mersu la nici-o scóla. Din cei cari au frequentatu scólele, 1169 au fostu rom.-catholici; 899 greco-catholici; 8137 greco-orientali; 6132 de confessiunea augustana; 140 reformati; 5 unitariani; 42 mosaici. Dupa nationalitate si limba materna magiari 777; germani 6686; romani 9086; de alte limbi 75. In comitatu preste totu sunt 153 scóle populare, in 101 din acelea instructiunea este romanéscă. Venitul anuale ale aceluia 153 scóle a fostu 106998 fl., din care 81941 fl. in bani, restulu in producte. Scóle de pomaria sunt 104, gradine de scóle 94, gimnastice 41.

Din teatrulu bellului

in dilele din urma nu mai avem sciri de loviri mai mari, séu din cauza că telegrafu a in Bulgari'a suferu fôrte multe stricatiuni, séu pentru-că incercarile desperate ale Turciei de a castiga unu armistitiu facu pe generalii seicá se dea din calea rusilor unde numai potu; atata se scie totusi, că rusii nu stau locului, ci in mani'a ernei extraordinarie, de care in Bulgari'a se intempla fôrte rar, inaintédia neincetatu. Conditiiunile de pace publicate in sute de diarie, au esitu false. Lucru prea firescu acesta, că-ci unu Gorciakoff nu léga asemenea secrete de nasulu nici-unui correspondent. Intr'unu cuventu, situatiunea momentana este din cele mai confuse, si tóte faimele bune rele, aduse de diariile straine, sunt numai conjecturi de adi pe mane. Totu ce se scie pozitivu si ce recunosc chiaru cei mai fanatici aparatori ai turcilor este, că poterea loru in Europ'a e trantita la pamentu că nici-odata si póte pentru totu-deauna. Si se mai scie ceva: Că astadi chiaru si anglii au inceputu a trage la mare indoiéla posibilitatea de a se familiarisa vreodata poporulu turcescu cu civilizatiunea europeana.

In Britani'a mare se deschisera parlamentele cu trei septemani inainte de terminulu legale. Lumea astépta cu inpatientia revelatiuni din desbaterile parlamentarie cu atátu mai interesante, cu cătu Anglii pan' acumu au tîenutu mai multu cumpan'a turciloru.

Din Romani'a inregistrámu cu placere urmatoriulu actu generosu alu Domnitoriului: M. S. Domnitoriulu a adresatu d-lui ministru alu cultelor si instructiunei publice urmatóriele scrisóre:

„Domnule ministru“, amintirea sacrificieloru ce armat'a si natiunea au facutu si facu in cursulu acestui resbelu pentru a consolida vechi'a temelie a independentiei scumpei nóstre Patrie, nu trebuie nici una data se péra din mintea si din sufletulu generatiunei nóstre si a celoru ce ne voru urma. Dorinti'a Mea este ca, dupa terminarea luptei ce am intreprinsu, ministeriulu, in capulu caruia te affi, se ingrijiasca a se publica una istoria a acestui resbelu, care, respandindu-se in poporu, se arate tutuloru devotamentulu fara margini, jertfele eroice pe cari tíer'a si óstea le-au desfasiuratu spre a asigura bunulu celu mai scumpu pentru natiunile cari au vointia si puterea de a trai, Neaternarea.

Spre acestu sfirsitu, Eu punu la dispositiunea ministeriului instructiunei publice sum'a de 5000 lei noi, care se va oferí ca premiu celei mai bune scrieri populare de acestu felu, de una comisiune competentă ce se va numi, si dupa unu anume programu; ér oper'a premiata se va adopta in scólele nóstre publice, pentru ca tinerimea se affe intr'ensa frumóse invetiamente, nobile, si patriotice esemple. — Carolu.“

Informatiuni national-economice din Romani'a.

In Nr. 2 alu acestei foi atinseramu câteva cause, pentru care locuitorii acestoru tieri limitrofe au se se interessedie prea multu de cestiunile national-economice, intre care ocupa unulu din locurile principali veniturile ori-carui statu. Unu sorgente mare si siguru alu Romani'e este din veniturile dominiiloru statului. Acelea dominie, séu cumu le dicu in Romani'a, mosii ale statului, in cei 47 de ani s'au inmultitu in urmarea a doué evenimente mari. In

anulu 1829 dupa scóterea definitiva a turciloru din cetatile danubiane moldavo-romanesce si raderea (ruinarea) fortificatiuniloru, intinsele teritorie din regiunea loru (Giurgiu, Brail'a, Galati etc.), care sub turci éra considerate mai multu numai că nesce deserte si locuri de pascatiune, au reintratu in proprietatea statului, a le carui dominie se inmultira prin acea prefacere. Dara proprietatile statului se multira neasemenatu in urmarea secularisarei monastiriloru inchinate la locurile sante, că si aceluia numite pamentene, in dilele lui Alexandru Ioanu I. Aprópe $\frac{1}{3}$ parte din teritoriulu Romani'e se affase pâna atunci in mana mórtă. Cele inchinate éra preste putintia a la regula, din cauza că Rusi'a se oppunea intocma că si Turci'a, éra calugarii greci dá bani din greu, că avea de unde. In fine, Domnulu ajutat de patrioti cá rep. C. Negri, cá Cogalniceanu si alti mai multi, taia in 1864 nodulu gordianu si secularisá barbatesce, imbiia inse pe locurile sante cu desdaunare de multe milióne. Dara patriarhii si calugarii greci se oppusera din respoteri si pornira processe cumu le-amu dice, diplomatice. Urmarea fu, că ei nici pâna astadi nu luara nimic.

Mai tardiu se decise prin lege, că mosiile merunte se se faca de vendiare si se fia tîenute numai de cele mai mari in proprietatea statului. S'a si vendutu unu numeru considerabile din acelea, au mai remasu inse de vendutu. Intr'aceea mosii mici si mari se dau in arenda pe câte 10 ani. In anulu trecut in fine fiindu a se arenda fôrte multe din nou, se luá in de aprópe consideratiune conjunctur'a fatale, in care se affa tíer'a si cu ea toti locuitorii, anume si capitalistii, si licitatiunea se facu numai pe câte 5 ani.

Dintr'unu conspectu pe care'lu vedemu publicatu in „Curierulu finantiaru“ Nr. 52 romanesc si francesce, affamu urmatóriele cifre interesante:

In Administratiunea dominiiloru si paduriloru statului se affa in timpulu de faciá 1127 de mosii, care tóte representa unu venitu anualu de 16.922,105 lei noi (franci), prin urmare fôrte considerabile, indata-ce vomu reflecta, că venitul totale efectivu alu statului Romani'e pan' acumu se computa numai la 82 pâna 85 milióne franci. De altumentrea valórea pamentulu Romani'e cresce neincetatu, in proportiunea in care se multiescu locuitorii nu numai prin nasceri, ci si prin necontenite migratiuni, mai alesu din Transilvani'a si Bucovin'a, — precumu si in mesur'a, in care comerciulu se intinde mai de parte in Europ'a si in Asi'a. Din susu aratatulu numeru de mosii s'au pusu in licitatiune 564. Din acestea s'au arendatu numai 424 cu sum'a totala de arenda anuale lei noi 5.547,391, adeca camu cu 8 $\frac{1}{2}$ procente mai eftinu, decâtu fusesera acelea mai inainte. Nici-o mirare; din contra, noi ne miramu că in aceste timpuri s'au arendatu asia bine, mai alesu candu scimu, că in periodulu trecut in fine fiindu concurentia mare, multi dedesera pretiuri exagerate.

Venitul paduriloru inca cresce mereu.

In proportiunea in care cresce valórea dominiiloru statului, inaintedia si ale particulariloru, déca nu si mai bine.

In Nr. tr.: atinseramu ceva si despre institutululu „Dacia“. In 2/14 Decembre comitetulu de revisiune compusu din 6 membrii actionari luandu processe verbale asupra ramului de asigurarea vietiei, scótemu din acela urmatóriele informatiuni:

Facutu la 2/14 Decembre 1877 in siedinti'a comitetulu de revisiune alu asociatiuniloru de supravietuire reciproca alu Societati generale de asigurare „Dacia“ tînuta in sal'a de siedintie in palatululu acestei Societati.

Conformu prescriptiuniloru stabilite prin regulamentulu asigurariiloru de viéti de la Societatea „Dacia“, comitetulu de revisiune, compusu din subsematiu membrii cei mai greu impusi ai asociatiuniloru, intrunindu-se la 2/14 Decembre a. c. in localulu Societati, a procesu la revisiunea gestiunii asociatiuniloru pe semestrulu antaiu alu anului curinte si a constatatu urmatóriele:

De la 1 Ianuariu si pâna la finele lui Iuniu 1877, au intratu in asociatiune 184 membrii noi cu o suma semnata de l. n. 487,740. Adaogundu pe langa acestu numeru, 3,158 membrii constatati pana la finele anului 1876 cu suma semnata de l. n. 13,480,870, numerulu totalu alu membriloru se urca pana la 30 Iuniu 1877 la 3,342 cu unu capitalu semnata de l. n. 13,968,610.

Repartindu acestu resultat pe gestiuni anuale s'a constatatu ca:

In anulu	1873	1874	1875	1876	In sem. I 1876	Peste totu
au intratu	664	622	1,237	655	184	3,342
capitalu sem.	2,998.340	3,145.800	5,070.150	2,266.580	487.740	13,968.610

In decursulu semestrulu I alu anului 1877 s'au incassatu versaminte netede pentru asociatiuni in suma de l. n. 246,705.

Versamintele facute pana la finele anului 1876 de catra membrii asociatiuniloru se urca in totalu la l. n. 1,239,298; éra dobend'a produsa de acesti bani succesivu in proportiune cu crescerea capitalulu s'a urcatu pana

la finele anului trecut la l. n. 234,139. Avere totala a asociatiuniloru representa dar la 31 Decembre 1876, suma de lei n. 1,473,428.

Adaogundu la acésta suma capitalulu versamintelor netede facute in semestrulu I din anulu curentu in suma de lei noi 246,705 si dobend'a capitalulu intregu pe acelu semestru, in suma de lei noi 82.745, resulta, că averea totala a asociatiuniloru se urca pana la 30 Iuniu 1877 la suma de lei 1,802,880. De unde urméza, că acésta avere a sporitu in primul semestru alu anului curentu cu l. 329,451.

Prin sum'a dobendei produse in semestrulu I din 1877 se mai constata, că averea asociatiuniloru s'a fortificatu in acelu semestru cu 5,252 la suta, ceea ce coresponde cu o dobanda anuala de peste 10,50 la suta, afara de beneficiile provenindu din mortalitatea asiguratiiloru.

Gestiunea fondului intregu alu asiguratiiloru s'a constatatu că este impartita in grupe corresponsitoare cu terminulu asigurarei, si a-nume in 17 grupe, alu caroru terminu de asociatiune espira succesivu cu inceperu de la anulu 1881 si pana la 1897. Avere acestoru diferite grupe se administréza intr'unu modu distinctu si separatu de cele alte ramuri ale Societati „Dacia“, éra din registrele sectiunei s'a pututu constata intr'unu modu esactu tóte versamintele facute de către fiacare membru alu asociatiuniloru.

Avere totala a asociatiuniloru s'a gasitu că este plasata pana la finele semestrulu antaiu din anulu 1877 in modulu urmatoriu:

1. Casele din piati'a teatrului Nr. 36, valóre de lei.	292.540
2. II. Imprumuturi ipotecarie in primul rang	978.000
3. Efecte publice romane	229.428
4. Imprumuturi pe politia de asigurare	46.462
5. Imprumuturi pe depozite de efecte publice romane, primite cu 60 la suta din valórea nominala	199.830
6. Debitulu Societati „Dacia“ dupa cpt. cur.	46.033
7. Numerariu si dobendi restante	53.772
Totalu brutu lei	1,846.065

Sciri diverse.

(Baluri pentru turcii raniti) se dau in B.-Pesta si pe airea. Bine facu; numai se nu condamne pe altii, candu le-ar urma exemplulu.

(Comerciu spurcatu cu capete de ómeni.) Odinióra sultanulu platea pentru capete de soldati inimici căte unu galbinu; asta-data in Bulgari'a se face comerciu cu capetele soldatiloru din ambele parti beligerante. Ómeni-hyene mergu pe campii de batalia parasisi de trupe, taia capetele mortiloru, scotu apoi falcile cu dinti intregi si sanetosi, pe care curatiendu-le de carne, le trimitu la Parisu de vendiare pentru dentisti, carii apoi scotiendu dintii, compunu din ei garniture minunate pentru persónele lipsite de dinti. De aci se póte esplica si impregiurarea, că intrandu la unii artisti de dinti, in laboratoriele loru te lovesce o putóre de cadavru. (Dupa Hon.)

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academicu alu limbei romane.

(Urmare.)

In anulu 1867, in dio'a del'13 Augustu Societatea literaria conchiamata de către guvernulu se inaugurá cu solemnitate atátu de marétia si cu afluentia a unui numeru asia mare de poporu, precumu rar se mai vediuscu vreodata in capital'a Romani'e. Cu acea ocaziune, demnulu de memori'a celei mai departate posteritati Stefanu Gólescu, pe atunci cá ministru, totuodata presiedente alu solemnitati, pronuntiasc urmatóriele sententie ce aru merita se fia sculptate in marmora.

„Me simtiu detoriu in urm'a diverselor impregiurari ce cunósceti, se amentescu in acésta solemne si mare di a istoriei nostre literarie, me simtiu detoriu, dicu, a amentí, care este scopulu acestei societati ce inaugurámu.

„Nu potu face, mai bene de cătu a da lectura referatulu guvernului de la 11 Februariu către Locotenenti'a Princiaru, prin care suppune la aprobarea ei decretulu de constituire a acestei societati.

Domnulu Ministru cetesce referatulu cu No. 114c, reprodu du mai susu; apoi adauge:

„Acestu raportu, vediuurati Domniloru, spune lamuritu totu ce dorimu, totu la ce aspirámu prin infientiarea societati insarcinata cu lucrarea gramatecei si a glosariulu limbei romane. Abiá mai érá lipsa in secululu in care suntemu, de asemenea esplicatiune; că-ci nu pote fi dorintia mai iertata pentru membrii aceleiasi natiuni, ori cumu D-dieu ar fi despartit'o politicesce, decâtu de a'si cultivá limb'a nationale, tesauru pre care nu este potere omenesca se l' ie de la unu poporu.

„Aveti, Domniloru membri, mai inainte de tote a ve ocupa de regulamentele constitutive ale societati. Le veti face, dupa cumu ve voru povetiu luminile D-vostre. Guvernamentulu den acésta óra nu mai pote avé unu amestecu in lucrarile D-vostre.

„Societatea este si remane independente si libera si independente a fostu, este si va fi limb'a poporulu romanu, oricâte servituti si vicisitudini au potutu incoavaia grumadii unora dintre noi. De astadi incolo, societatea literaria independente, va avé respunderea si glori'a lucrariloru sale. Ministeriulu va depune in manele D-vostre, Domniloru membri, fondurele ce den diverse legate posedé déjà societatea, si alu caroru depositariu legale si naturale, pene astadi, érá ministeriulu. Pre langa assemenia fonduri materiali, D-vostra primiti astadi de la natiune unu depositu de una valóre nestemabile, limb'a sa.

„In această sala, în care cel mai mic ornamentu vorbesce înimii și minții, și în acesta di, în care vorbescu înimile tuturor Romanilor, ce va poté dice guvernamentulu României, ce nu ar fi déjà în anim'a D-vostra?

„In aceste înime cetim a dorentia că: societatea literaria se nu uite neci unu minutu, că depositulu sacru primitu de la strabuni, limb'a, trebuie se'lu lasămu posterității române despulberatu și poleitu, cumu se despulbera și se poleiesce una scula strabuna, dera întregu și intactu.

„Representanti ai limbei române den tote anghiu-rele, pre unde Traianu și Aurelianu au plantatu vulturii Romei, cugetati mai alesu cu îngrijiri de a nu despartî prin limba pre poporu de clasile culte; căci limb'a nu este a unei clase, ci a natiunii; și separarea limbei ar fi unu germene cu multu mai fatale, decâtu relele ce aveti a combate astadi.

„La lucru, societate literaria, iubit'a Româniloru.“

Dupa aceea Vas. Al. Urechia în discursulu seu de inaugurarea bustulu de marmora alu lui Ev. Zappa, consacră memori'a generosulu fundatoru prin următoriele cuventu.

„Evangeliu Zappa n'avu, câte dile traî, altu doru, de câtu d'a vedé pre fratiu lui din Pindu intrati pre calea de cultura, care prin impregiurari mai favorabile neamu deschis'o noi cesti alti Români; Zappa n'avu de catu una viua aspiratiune, acea d'a vedé unificarea, contopirea dialectulu macedono-romanu cu alu României traiane. De acea cu mai multi ani înainte dea mori, elu depuse la tesaurulu romanu una suma preste 5000 galbeni, pentru ca cu ea se incepa edificarea, cumu dice reportulu guberniulu de la 11 Februaru, acelu doue mari colonate ale templulu nostru nationale: gramatec'a și glosariulu limbei romane.

„Ide'a nationale, ce a implutu înim'a și mintea lui Zappa, câtu a traitu, a fostu ultim'a lui preocupatiune morindu. Prin testamentulu seu, respelatindu iubirea devotata a rudei sale, onor. D-nu C. Zappa, elu faci una larga parte și obiectulu affectiuniloru sale: Limbei. Elu hotari, ca legatariulu seu universale se aiba a responde în perpetuitate câte una milie galbeni pre fiacare anu, și asigură acestu venitu ca ipotoca eterna în mosiele ce lasă.

„Aceste fonduri generose, cari asigura deplena independenta societatei, suntu singure ele monumente și marmure, cari voru perpetuă numele lui Evangeliu Zappa.

„Una natiune, care aspira se traiesca, trebuie se scia insa a si amentî. Una natiune, care scie a presară stratele și piatile cetatiloru, și salele museiloru, cu reprezentatiunea și amentirea barbatiloru iei, acea natiune semena pre tota diu'a noue sementie de gloria.

„Se ne amentimu deci, D-loru, în această di, în care inaugurăm totmai societatea, ce va despune de donatiunile lui Zappa, se ne amentimu de elu în modu demnu de cultur'a și seculu în care traimu, și de acea amore a romanismulu, care a implutu viet'i'a lui.“

„Acea marmura rece, care va pastră în sal'a societatei literarie suvenirea generosulu iei donatoriu, e va inca di caldur'a iubirei și a respectulu nostru.

„Onóre lui Evangeliu Zappa!

„Iubirea lui de romanismu fia unu esemplu, care se afe multi imitatori!“

La aceste respunse venerabilele membru D-nu Timotheu Cipariu în următoriele sententie lapidari:

„Domniloru! Societate literaria, fundata din liberalitate a unu guvernii romanu patriotecu, de astadi 'și incepe lucrarile sale. Prim'a Augustu 1867 va face asiă credemu și sperăm, una epoca noua în viet'i'a culturai nationale romane, una epoca ilustra și de memoria indelebile romanu întreg'a romanime.

Societate are una misiune inalta, și unu scopu atatu de sacru, catu nu potu crede, domnii mei, că mai pote fi vr'unu Romanu, unulu adeveratu, care se nu li recunosca acesta misiune importante, și se nu li ureze cele mai salutare rezultate pentru întreg'a romanime.

Ea nu are misiune și scopure politice. Fundatori iei, membri iei și toti fautori potu se fia suspectati de inimicii natiunii romane, ca totu d'auna, că avem tendentie subversive și ostili altoru natiuni, între cari si pe langa cari vietuim. Insa care lucrare, fia catu de onesta, nu si-a avutu inimicii sei? Si candu a fostu vr'una data Romanulu aperatu de suspiciuni malevole?

De acea neci noi neci urmatorii nostri, nu ne vomu retrage de lucrarile salutare natiunii nostre numai de fric'a suspiciuniloru nemeritate, căror'a suntemu espusi.

Domniloru! Sentiulu nationale s'a desceptatu în tota romanimea. Natiunea romana a venitu la cunoscenti'a posetiunii, care i se cuvene între natiunile Europei; ea va face toti pasii cuveniti pentru a ocupă acesta posetiune cu demnitate.

Natiunea romana de aci înainte va fi solidaria pentru corpulu întregu, și nu voru mai fi partite, („ura!“ îndelungate), care se ne desunesca de la unulu și același scopu solidariu, cultur'a nationale.

Pene aci patri'a romana, limb'a și natiunalitatea, ne a fostu calcata de Huni, Slavi, Turci și altii. Amu începutu a ne liberă patri'a, amu începutu, a ne liberă limb'a. Amu începutu, domniloru, abia amu începutu, dera nu amu terminatu; remane ca se contenuăm și se termenăm.

Barbatii de statu ali romaniloru voru îngrijî pentru eliberarea perfecta a patriei romane. Suntu de convingere, ca eli 'și voru impleni cu santetate inalt'a sa misiune, — și patri'a romana în urma va deveni libera. (Ura!)

Pentru eliberarea limbei nationale va îngrijî, mai cu distinctiune, între altele, chiaru această societate literaria. Ea va îngrijî ca limb'a romana se scape de totu

jugulu despotismulu, sub care de seculi a gemutu. Ea va îngrijî pentru conservarea unitatii limbei romanesci în tote provinciile locuite de Romani. Ea i va reda form'a curatu natiunale romana, pentru ca se figureze cu tota demnitate între și langa sororile iei de origine latina. Ea va pune fundamentulu pentru una literatura adeveratu natiunale, corecta în spresiuini, corecta în forme, fora care nece una literatura nu pote merită de a se chiama literatura.

Celu a totu potente, care nu ne a lasatu se perimu în furtunele secliloru trecuti, și carele si-a întorsu îndorarea sa și cătra nepoti Romei vechie, credemu și sperăm, ca ne va întende sant'a mana și ne va benecventă lucrarile nostre, pentru că suntu curate, pie și devotate unei cause sacre, ca insasi religiunea, carea detorim santulu seu nume.“

Candu D. Cipariu 'și termină cuventarea, trebuira mai multe minute, ca se se pota restabili liniscea; atātu de detunatorie fura aplausele si urarile.

În 6/18 Augustu societatea își deschise ședintiele sale ordinare din acelu anu și se apucă de lucru. Afacerea sa principale pentru asta-data fu: Compunerea statutelor și constituirea sa, că societate academica, dupa care au urmatu discussiuni lungi și seriose în mai multe ședintie asupra orthographiei ce ar fi de a se adopta pentru tote lucrarile societatei.

Toti membrii adunati era de acordu într'unu punctu, că deca voiescu progressu în activitatea loru comuna, înainte de tote au se ajunga la uniformitate în modulu scrierei. Problema forte delicata această, pe care n'au deslegat'o invetiati nici unui poporu din cele mai civilizate în patrudieci de dile și nici macaru în patrudieci de ani. Asia se întemplă si cu noi. Abia în a trei'a sesiune, adeva în ședinti'a din 13 Septembrie 1869 Societate adoptă provisorie cu majoritate preponderanta „Modulu de scriere pentru publicarea Annaliloru și altoru lucrari a le societatei academice romane, asiă precumu se vede elu trecutu în Annalele acelei sesiuni și în colectiunea sa separata, de statute și regulamente.

Între acestea se publicase concursu pentru partea prima a Gramaticii, era premiulu se adjudecase la a dlui T. Cipariu. În câtu pentru dictionariu, Societate cunoscu de timpuriu, că acestu scopu nu se va ajunge prin concursu; de aceea recurse la mijloculu de a'si alege din sinulu seu una comisiune lexicographica de trei membri, a carei misiune inportanta se fia, a redacta unu dictionariu alu limbei din totu materialulu seu cunoscutu până acumu și din celu ce va mai fi scosu la lumina atātu de cătra membrii societatei, câtu și de cătra oricari alti romani seu filoromani literati. „Regulamentulu pentru lucrarea și publicarea dictionariulu limbei romane“ votatu în 16/28 Augustu 1869 coprinde în 19 art. conditiunile sub care era se se redactédie, tiparésca și supuna la revisiune dictionariulu. Citindu ori-cine acelea conditiuni cu sange rece, va afla că unele din acelea suntu draconice, ér' altele aprópe impossibili de implinitu. A obliga pe trei ómeni în specialitatea lexicografiei, că în fia-care luna se dea la lumina celu pucinu doue côle 8°, formatu mare de lexiconu, cu litere garmond, în doue columne, fóra interlinii, este mai multu decâtu severu (art. 6). A le pune terminu peremtoriu de patru ani, în care se fia terminatu dictionariulu în 100 de côle tiparite, era conditiune și mai aspra. (Art. 14.) A cere dela societate, că la începutulu fiacarei sesiuni comisiunea se'si dea lucrarea facuta preste anu la revisiunea sectiunii filologice, nu semnifica mai puțin, decâtu că acea sectiune în cele 40 de dile câtu avea se tienă sesiunea annuala, se nu mai pota lucra nimicu în sinulu seu, nici a participa la lucrarile comune ale societatei întregi, care mai totdeauna suntu numerose. (Art. 17.) Si cá se ne facemu idea și mai chiara de greutatea sarcinei ce se impunea comisiunii lexicographice, voiu cita întregu art. 18 care tiene: „La fiacare vorba se va pune etimologi'a ei, traducerea în limb'a latina, însemnarea generala a vorbei, apoi însemnarile speciali (acceptiunile), figurarea ei în constructiuni, varie forme de locutiuni, proverbie etc.“

Fórté bine: acestu modu alu scrierei unui thesauru de limba trebuca se se puna si cára cá conditiune imperativa, deca voiamu se avemu unu adeveratu dictionariu romanescu, nu inse cu terminu peremtoriu și ne-spusu de scurtu, în comparatiune cu anii lasati societati-loru lexicografice séu individiloru la alte popóra. Cei cari nu cunoscu de aprópe causele, care au inpinsu pe societate academica la această severitate fóra exemplu, iar potea responde scurtu și indesatu: Patere legem quam tu tibi fecisti (sufere legea ce ti-ai facutu tu in-suti). 'Noi inse cá interesati de aprópe ori-candu e vorb'a de thesaurulu limbei nóstre, avemu se petrundemu mai afundu, spre a da de causele acelei severitati.

(Va urma.)

„Elemente de constitutiunea patriei“ de T. Petrisioru.

(?) În Nr. 49 alu „Scólei rom.“ din decembre tr. a aparutu o corespondintia, prin care se recomanda invetiatoriloru nostri opsiorul de mai susu, că fórté practiculu pentru scóle. Fia-mi permis a face si eu unele observari asupra aceste carticele, fara inse a voi se detragu ceva din meritulu d.P., pentru-cá lips'a de unu astfelu de manualu tocma se sentiá în scólele romane.

Modestele mele observari, tacundu de multimea eroriloru tipici, cari într'o carticica atātu de mica, compusa pentru baiati, se poteau, ba ar fi trebuitu a se ocoli, suntu:

a) în privinti'a stilulu. Acesta pe une locuri e cu totulu contra firei romanesci; pe airea constructiuni întregi n'au nici unu întielesu; ortografi'a în unele cuvinte e prea radicala etimologica, ér' într' altele chiar unde ar fi de lipsa, e neglésa etimologi'a.

Cate-va exemple:

p. 12. . . elu se ingrigesce despre se (sic) se curitatea personala și a averei, elu (ce?) despre moralitatea, despre cauza . . . etc.

p. 13. „Dreptulu de alegere au toti“, în locu de „ilu au“.

p. 21. A atutiá spre alegatori pentru unulu ori pentru altulu atatu înainte de alegere, catu si în diu'a alegerei sub pedépsa grea, este opritu“ (verbulu are locatiune magiara).

p. 25. trebile financiei.

p. 28. iubire, p. 37 volia.*)

p. 30. arandi, pletésca.

p. 37. Ereditate se numesce averea care remane dupa cineva și se cumperamu numai avere curata. Eredi în trei moduri: seau prin lege, seau prin contractu.

p. 39. Benele atatu alu familiei catu si a tieriei.

p. 40. Regele este celu dein antaiu în statu.

p. 55. deca cineva are mai multi titule. . . etc.

b) § 29. Despre cambia se dice: cambiale suntu unu felu de contracte și se deosebescu de contracte. Totu în acestu § se dice, ca celu ce iá bani pe cambiu si nu tiene terminulu, fórté în scurtu se execueza, ceea-ce nu stă. Execuearea în pripa seau mai tardia depinde de la fórté multe impregiurari. Asemenea sfatulu de a se feri cineva cá de focu de imprumutele pe cambiu ilu afu cu totulu nepotrivitu. Éu, din contra, tăturu, cari întielegu, ce va se dica cambiu seau politia, deca suntu necesitati a imprumutá, le asiú recomandá politiele, pentru ca se potu efectui mai usioru si cu mai pucine spese.

În fine:

c) Adausulu: despre titule dupa parerea mea potea se remana cu totulu afóra. La nici unu casu inse nu se potu admite asiă dupa cumu ni-le propune d. P. În limb'a magiara d. e. potu avé sensu, dar la noi ar fi pecatu se-si sfarme cineva capulu cu unu catalogu de titulaturi. Bine ar fi se ne orientamu în privinti'a ast'a dupa fratiu din Romani'a libera, la cari Domnitoriulu se tituleza: Mari'a Ta; ér de la ministri incepundu toti functionarii cu domnule; domnule ministru, d-le avocatulu, d-le procurorulu, etc. ér preotii: Santi'a Ta.

La noi ar fi de ajunsu pentru imperatulu, Maiestatea Vóstra, pentru metropolitulu: Exelentia Vóstra, pentru episcopi ilustritate; pentru canonici si protopopi: Reverendissime; pentru preoti: Santia Ta; ér în alte casuri totu deun'a' Domnule.

Nu în titule se cantamu gloria și renume, nu cu frase si complimente se amblamu dupa grati'a cuiva, ci virtule si meritele se ne radice numele, francheti'a și sinceritatea se ne procure simpathi'a și iubirea celoru din giurulu nostru.

Asiú dori ca d. P. la o eventuala nóua editiune a opusculu d-sale, se iá în considerare si observarile aceste cu deosebire asupra tituleloru, cari suntu unu efluxu naturalu alu firei democratice romane.??

*) Aici mi-vine aminte, ca aflandu-me în cutare scóla populara amu observatu, ca invetiatoriulu lasase afóra pagini întregi din legendariulu d lui St. Popu, fiindu ca nu le poté propune eleviloru. Sciti pentru ce? Érá nefericitulu I, care se furisá prea îndrasnetiu în cuventulu pui.

Cursulu monetelor în val. austr.

Vienna, 17 Ianuaru.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.62	cr.
Moneta de 20 franci	„	9.51	„
Imperialu rusescu	„	9.75	„
Moneta germana de 20 marce	„	11.82	„
Sovereigns englesi	„	11.98	„
Lira turcsca	„	10.80	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	103.73	„

Cursuri de Bucuresei în Lei noi (franci).

15/3 Ianuaru.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l.	90.—	b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	—	„
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	87.50	„
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	83.50	„
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	70.—	„
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	81.—	„
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	125.—	„
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	—	„
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	—	„
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.—	„
Romani'a. Compania de ascur. (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	40.—	„

Anuntiu.

Subscrisul mi-amu transpusu cancelari'a advocatiale dela Abrudu la Sibiu Strad'a Urezulu Nr. 25 în Etagiulu alu II-lea; — ceea ce prin această cu aceea observare se aduce la cunoscenti'a onoratulii publicu si a clientiloru mei: cumca tote causele déjà mie incredintiate si incredintiande le voi efectui cu tota promptitudine si conscientiositatea. —

Sibiu în 1-a Ianuaru 1878 st. v.

L. Basiliu Poppu d' Harsianu,

1—2

advocatu.

La W. Krafft în Sibiu se vendu

Calendarie pe 1878

Amiculu Poporulu	pretiulu 50 cr.	trimisu pe posta 55 cr.
Bunulu Economu	„ 45 „	„ „ „ 50 „
Calendarulu de Closius	cu cirile	„ 22 „ „ „ 24 „
Calendarulu din tipogr.	archid. cu cirile	„ 25 „ „ „ 30 „

Preiulu se poté tramite mai cu inlesnire prin mandate postali (posta-utalvány).